

Jakusné Harnos Éva

Nemzeti Közszerológálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Tanszék

Az EUSecure nemzetközi tananyagfejlesztő projekt

<https://doi.org/10.48040/PL.2023.2.9>

2020-ban a Nemzeti Közszerológálati Egyetem vezetésével, öt egyetem részvételével benyújtott, „Interdiszciplináris tréning az EU Biztonsága, Rezilienciája és Fenntarthatósága területén – Egy szimulációs gyakorlattal bővített tömeges nyílt online kurzus (EUSecure)” című pályázat elnyerte az Európai Unió támogatását. A feladat angol nyelvű tananyag kialakítása, amely jelenléti, blended és tömeges nyílt online képzéseken (MOOC) alkalmazható. A kurzus célja az Európai Uniót érintő sokrétű biztonsági kihívások bemutatása 15 modulban, a katonai biztonságtól az élelmiszer- és vízbiztonságig. A fejlesztés többféle szaknyelvi területet foglal magában, és korszerű pedagógiai módszereket alkalmaz, mint például a kollaboratív és kooperatív tanulás, a szimuláció és a szerepjáték. Emellett új technológiai lehetőségeket is kihasznál, köztük a podcastot és a videó-előadásokat. Jelenleg a blended változat pilot kurzusai zajlanak a résztvevő öt egyetemen, és 2023 tavaszára várható a MOOC bemutatása. Az interaktív feladatok kipróbálása mellett folyamatban van a tankönyv nemzetközi munkacsoportok által írt fejezeteinek véglegesítése. A cikk ismerteti a munkát megelőző igényfelmérés eredményeit és a tananyagfejlesztés szakaszait, beleértve a tartalmi és szerkezeti egységesítést, valamint az eltérő alkalmazáshoz kapcsolódó pedagógiai módszerek kialakítását.

Kulcsszavak: *interdiszciplináris tananyag, blended kurzus, MOOC, nemzetközi együttműködés, szimuláció*

Bevezetés

2020-ban a Nemzeti Közszerológálati Egyetem által vezetett konzorcium, amelynek tagjai egyetemünk mellett a Pireuszi Egyetem (Görögország), a Fernando Pessoa Egyetem (Portugália), a Salentói Egyetem (Olaszország), valamint a Sapientia Erdélyi Magyar Egyetem (Románia), jelentős pénzügyi támogatást nyert felsőoktatási tananyagfejlesztésre az Európai Unió Erasmus+ pályázatán. A projekt azonosítószáma 2020-1-HU01-KA203-078719, címe „Interdiszciplináris tréning az EU Biztonsága, Rezilienciája és Fenntarthatósága területén – Egy szimulációs gyakorlattal bővített tömeges nyílt online kurzus (EUSecure)” (*Interdisciplinary Training on EU Security, Resilience and Sustainability (EUSecure) - A Simulation Supported Massive Open Online Course (SimMOOC)*). A projekt szakmai irányítója Dr. Molnár Anna egyetemi tanár, a Nemzeti Közszerológálati Egyetem Nemzetközi Biztonsági Tanulmányok Tanszékének vezetője.

A megvalósítás időkerete 2020. szeptember 1-től 2023. augusztus 31-ig terjedt. A munka eredményeként nemzetközi oktatói részvétellel olyan felsőoktatási tananyagot kellett kidolgozni, amely interaktív formában összefoglalja az Európai Uniót érintő biztonsági kockázatokat, azok veszélyeit és a velük szemben kialakítható ellenállóképességet. A fejlesztés célja olyan angol nyelvű, angoltól legalább B2 szintű tudást igénylő, választható tantárgyat létrehozni, amelyet egyszerre lehet bevezetni a partneregyetemeken. A csoportos osztálytermi és online egyéni tanulást lehetővé tevő blended kurzusok a 2022/23. tanév őszi félévében elkezdődtek. A tavaszi félévben a tömeges nyílt online kurzust (MOOC) más egyetemek hallgatói is felvehették, és az online modulok teljesítése, valamint az online tesztek sikeres kitöltése után krediteket és oklevelet kaptak. Az alábbiakban összefoglalom a projekt tapasztalatait és eredményeit.

Szükségletelemzés és tervezés az előkészítő szakaszban

A tananyag tartalmának a tudományos háttérét a biztonság szektorális elmélete adta (Buzan et al., 1998), amely szerint a biztonság összetett fogalma nem csupán a katonai erőviszonyok mérlegelését foglalja magában, hanem az emberi közösségek működésének egymással kölcsönös összefüggésben álló, más tényezőit is vizsgálja. Eszerint a kutatás érdekében a biztonság hat részterületre osztható: katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, környezeti, és kiberbiztonsági szektorra. A katonai szektor tanulmányozásától eltekintettünk, mivel az Európai Unió nem katonai szövetség, és működésében mostanáig inkább az úgynevezett „puha hatalom” szempontrendszerére állt a középpontban.

A kurzus témaköreinek meghatározásához szükségletelemzést végeztünk, amely során kérdőíves kutatás keretében igyekeztünk felmérni, milyen biztonsági kockázatok foglalkoztatják leginkább a hallgatókat (EU Secure Intellectual Output 1:132–193). Például a „Mit tekint az EU-t érő legnagyobb biztonsági fenyegetéseknek?” kérdésre adott leggyakoribb egyetemi hallgatói válaszok a következők voltak: 1. Terrorizmus; 2. Megtévesztés és álhírek; 3. Illegális migráció; 4. Kiberfenyegetések; 5. Pandémia; 6. Természeti katasztrófák.

A kutatás alapján készített statisztikáknak megfelelően alakítottuk ki a modulok témaköreit:

1. Világtrendek
2. EU-befolyás a multipoláris világban
3. Nemzetközi kormányzás: multilaterális intézmények, normák, rezsimek
4. Tengerbiztonság
5. Kiberbiztonság és a mesterséges intelligencia kockázatai
6. Vízbiztonság és vízügyi geopolitika
7. Közösségi média és álhírek
8. Fenntarthatóság, ellenállóképesség és fejlődés
9. Klímabiztonság
10. A nemzetközi fejlesztési együttműködés politikai gazdaságtana
11. Közegészségügy
12. Humanitárius műveletek és válságkezelés
13. Interdiszciplináris kurzus a kritikus infrastruktúra védelméről
14. Kvalitatív módszertan
15. Transzdiszciplináris szimulációs gyakorlat
16. Energiabiztonság
17. EU Secure LITE (egy modul középiskolásoknak)

A kvalitatív módszertan modul célja az volt, hogy a tanulmányozott modulokban felbukkanó témákban önálló kutatásra ösztönözze és készítse fel a hallgatókat. A transzdiszciplináris szimulációs gyakorlat megtervezésében és lebonyolításában a Nemzeti Közszolgálati Egyetemnek több éves tapasztalata van (Hülvelly et al., 2017), mivel tanévenként egy közös közszolgálati gyakorlatot szervez a különböző karok hallgatóinak. E gyakorlatok során az ország biztonságát fenyegető, feltételezett veszélyhelyzet kezelésében és a veszély elhárításában minden kar hallgatói (például jövőbeli közigazgatási és nemzetközi kapcsolatok szakértők, rendőrtisztjelöltek, katonatisztjelöltek, katasztrófavédő tisztjelöltek) a választott hivatásuknak megfelelően kapnak feladatokat. A 17. modul tartalmában és nyelvileg egyszerűsített, egyben rövidített: célja, hogy lehetőséget nyújtson az érdeklődő középiskolásoknak a kurzus kipróbálására. A témákat (közösségi média és álhírek, valamint egészségügy és betegségmegelőzés) a középiskolások életkorának megfelelően választottuk a

többi modul feladataiból. Minden modulnak a vezető kidolgozója valamelyik partneregyetem volt, de a megalakított munkacsoportokba minden egyetemről vártunk jelentkező oktatókat. Így 3–6 fős csoportok jöttek létre. A munkacsoportok a tervezési folyamat zárásaként rövid tanulmányokat írtak, amelyekben felvázolták a választott témaköreiket érintő legfontosabb biztonsági kérdéseket.

A kézikönyv és az interaktív feladatok

A tananyagfejlesztés második szakaszában a munkacsoportok egy-egy vezető oktató szervező tevékenysége mellett minden modulhoz megírták a kurzus tankönyvének fejezeteit fél, vagy egy ív terjedelemben. A fejezetek tartalmazzák az adott témakörre vonatkozó legfontosabb szakirodalmi hivatkozásokat, és áttekintik a megoldásra váró, jelentős biztonsági problémákat. A csoportok a projektvezetők irányításával két–három hetente online megbeszéléseket és beszámolókat tartottak, mivel a projekt megvalósításának kezdetén még érvényben voltak a COVID-járvány miatti korlátozások. A tankönyv megírásával párhuzamosan digitalizálható, interaktív feladatsorokat dolgoztunk ki minden modulhoz a korszerű oktatási módszereknek megfelelően. Minden modulhoz kétszer két tanórát készítettünk elő, amelyekhez egységes szerkezetet alkottunk, több módszertani megbeszélést követően.

A szerkezeti séma a következő volt:

1. A téma bevezetése: rövid olvasott szövegértési feladat, majd a probléma megértésének ellenőrzése 3-4 feleletválasztásos tesztkérdéssel (10 perc).
2. A téma (legalább egy részterületének) részletesebb kibontása: olvasott szövegértési feladat (egy, legfeljebb két oldal), majd a megértés ellenőrzése 3-4 feleletválasztásos tesztkérdéssel (15 perc).
3. 3-5 videóra rögzített online előadás, diákkal, amelyek a téma további szempontjait foglalják össze (3-5 x 10-20 perc). Minden előadást 3-4 feleletválasztásos tesztkérdés követ.
4. 2 podcast interjú külső szakértővel (esetleg más tudományterület nézőpontját bemutatva) egyenként legfeljebb 5 percben. Az interjúk megértését 3 feleletválasztásos tesztkérdés ellenőrzi.
5. A témakörhöz kapcsolódó interaktív feladat. Például: szerepjáték, irányított vita, problémamegoldó feladat, virtuális csoportmunka (40-50 perc).
6. Záróteszt feleletválasztásos kérdésekkel, amelyek a modul tartalmának egészére, és a tágabb összefüggések megértésére vonatkoznak (beleértve a tankönyvnek a modulhoz tartozó fejezetét is).
7. Kötelező irodalom (a tankönyv modulhoz tartozó fejezete) és ajánlott irodalom (a tananyagban hivatkozott forrásokon kívül a témáról szóló, a hallgatók számára érdekesnek gondolt könyvek, honlapok, filmek vagy filmrészletek).

A feladatokat a munkacsoportok tagjai több változatban is elkészítették, mert a tervezett egyéni tanulási utak lehetővé teszik az online feladatok közötti kötetlen navigációt: a hallgatók az érdeklődésüknek megfelelően választhatnak bizonyos résztémákat, többször megnézhetik a videó-előadást, meghallgathatják a podcastot, vagy megismételhetik valamelyik tesztet. A blended oktatási formában pedig a tanárnak van lehetősége választani. A modul teljesítésének feltétele a tananyag feldolgozása és a tesztek sikeres teljesítése.

Módszertani irányelvek és technikai megoldások

A tananyagfejlesztés során nagy hangsúlyt fektettünk a hallgatók kritikus gondolkodásának kiaknázására és erősítésére. Ez összhangban áll a felsőoktatásban tapasztalható módszertani megújulással, amely a korábbinál nagyobb mértékben épít a hallgatók önálló problémaelemző és -megoldó képességeire (Davis–Barnett, 2015). A Nemzeti Közszerológati Egyetem Kreatív Tanulás Programja (A Kreatív Tanulás Program célja, n.d.) hasonló törekvéseket tartalmaz.

Az UNESCO honlapjának ajánlása szerint a kritikus gondolkodás erősíti a kreatív gondolkodást, mert felteszi a megfelelő kérdéseket, összekapcsolja az új információt a meglévő tudással, felülvizsgálja a hiedelmeket és feltételezéseket, és logikusan érvel (UNESCO, n.d.). Amint Hughes fogalmaz (2014: 2), alapjában véve a kritikus gondolkodás abból áll, hogy rájövünk, valami igaz-e, vagy részben igaz, vagy egyáltalán nem igaz. Az ismeretek bővítésének köreit úgy terveztük meg, hogy a tanulás folyamatának megtervezésében felhasználtuk Bloom taxonómiájának a szakirodalomban ismert felosztását a megértés, alkalmazás, elemzés, értékelés, alkotás szakaszaira figyelve (Anderson–Krathwohl, 2001). A problémamegoldó feladatok tekintetében a kritikus gondolkodás elősegítése mellett a kollaboratív tanulás szempontjait vettük figyelembe, amelyek illeszkednek a tudás csoportos interakcióban való létrehozásának ciklusaihoz (Engeström, 1999:384). Ezek magukban foglalják a kérdésfeltevést, a történeti vagy empirikus tapasztalatok elemzését, új megoldás modellezését, az új modell vizsgálatát, majd bevezetését, végül a folyamat megértését és az új gyakorlat megszilárdítását. Az összetett és gyakran aggasztó problémák bemutatásával arra szeretnénk ráébreszteni a hallgatókat, hogy a megszerzett tudásukat és a kreativitásukat felhasználva képesek lesznek megoldást találni a jövő kihívásaira.

A modulok szerkezetének egységesítése szükséges volt a tervezett digitalizáció érdekében. Azonban még ennek a munkafázisnak a megkezdése előtt létrehoztunk egy honlapot (EUSecure honlap), hogy bemutathassuk a projektet, és adatokat gyűjthessünk a látogatók számáról. A digitalizációt nehezítő váratlan fordulatként a portugál partnerintézmény nehézségei miatt az egyetemünknek kellett magára vállalnia ezt a feladatot. A tananyagfejlesztő projekt így nem várt, de jelentős technikai fejlesztést is eredményezett: az informatikai szakértőink kitűnően, és rendkívüli kreativitással saját megoldásokat dolgoztak ki. A biztonsági környezet gyors változását bizonyítja, hogy a 2022-ben kezdődött orosz–ukrán fegyveres konfliktus következtében a nemzetközi politikai diskurzusban előtérbe került az energiahordozók és az energiaellátás kérdése. A projektvezetők ezért beiktattak egy további témakört és szakértőket kértek fel egy újabb tankönyvi fejezet megírására: létrejött a fentebb már említett 16. modul Energiabiztonság címmel.

A program eseményei és szakmai eredményei

A projekt alapító dokumentuma előírja a kurzus népszerűsítését a részt vevő országok intézményeiben. Ennek megfelelően több eseményt tartottunk, amelyek során lehetőség nyílt az oktatói munkacsoportok és a hallgatók személyes találkozására, valamint a kurzus interdiszciplináris és gyakorlatias jellegének megfelelően az érintett külső intézmények (például minisztériumok, helyi katasztrófavédelmi, vagy rendészeti szervek, vízgazdálkodási szakértők, illetve biztonság- és védelempolitikai elemzők) bevonására. A disszemináció keretében 2022 tavaszán információs napokat tartottunk minden részt vevő egyetemen, amelynek eseményeibe online bekapcsolódtak a partneregyetemek oktatói, akik rövid prezentációban ismertették a munkacsoportjuk eredményeit, majd válaszoltak a hallgatók és a vendégek kérdéseire. A tervekben workshopok is szerepeltek a szakmai megbeszélések és az oktatói mobilitás elősegítésére. 2022 áprilisában a Nemzeti Közszerológati Egyetemen, majd

2022 novemberében a Sapientia Egyetemen találkoztak a projekt vezetői és munkatársai. A projektet záró, értékelő workshop 2023 júliusában a Fernando Pessoa Egyetemen volt.

A hallgatók és az oktatók számára minden bizonnyal a projekt fénypontja a nyári egyetem és a téli egyetem, amelyek során minden országból 10-10, összesen 50 hallgató, valamint a nemzetközi oktatói közösség részvételével kurzusok keretében teszteltük a tananyagot. Az EUSecure Nyári Egyetem 2022 júliusában a Salento Egyetemen, Leccében volt, az EUSecure Téli Egyetemet pedig 2023 februárjában a Pireuszi Egyetemen tartottuk. A projekt költségvetése lehetővé tette, hogy a hallgatók utazási és szállásköltségeit átvállaljuk, beleértve a szervezőmunkát. Ezért minden intézményben pályázatot hirdettünk az érdeklődő hallgatóknak, amelynek során a nyelvtudás, továbbá a tanulmányi teljesítmény (például szakkollégiumi és tudományos diákköri részvétel) és közéleti tevékenység figyelembevételével kialakított pontrendszer alapján választottuk ki a nyertes pályázókat. Az oktatók Erasmus+ mobilitásra pályázhattak. A projekt egyik eredménye az, hogy erősíti a felsőoktatási együttműködés hálózatát, mert minden részt vevő intézmény kötött Erasmus+ megállapodást, ha korábban nem rendelkeztek ilyen kapcsolattal.

A kurzus tesztelésekor lehetőséget adtunk a hallgatóknak a modulok közötti választásra, amelyek közül bizonyos számút igazoltan teljesíteniük kellett. Minden modulban nemzetközies voltak a tancsoportok. A zárónapon szimulációt tartottunk, amelyben előzetes felkészítés alapján mindenkinek szerepe volt (kiscsoportokban). Például a Nyári Egyetemen európai uniós vitát rendeztünk az egészségügyi unió lehetőségéről és szükségességéről, amelyben a hallgatók a tagállamok álláspontját adták elő szerepjátékban. Az előzetes kutatómunkát a megadott szempontok alapján maguk végezték el, és tanulságos volt látni, ahogyan eljátszották az Európai Parlament vitáiban megfigyelhető fordulatokat és viselkedésformákat. A kurzus egyik eredményének az tekinthető, hogy a fiatalok tapasztalatot szerezhettek egymás felkészültségéről és vitakultúrájáról. A pedagógiai cél az együttműködésre és konszenzusra, de ugyanakkor az önálló és kritikus gondolkodásra való ösztönzés volt. A vitanap elnöke a szimulációt kidolgozó oktató volt, aki csak a rendtartás érdekében avatkozott be. A modulok tesztelése minden esetben hallgatói véleményezéssel zárult, amelynek az eredményeit figyelembe vesszük a tananyag véglegesítésekor.

Konklúzió

Az EUSecure tananyagfejlesztő projekt eredményeképpen a Nemzeti Közszoigálati Egyetemen a 2022/23. tanév őszi félévétől már választható a HNBTTMA38 kurzuskódú „EU Security, Resilience and Sustainability” tantárgy. A jelenléti oktatásban zajló kurzus 56 órából áll, amelyből 28 óra előadásként, 28 óra szemináriumként tartandó. Az órák online anyaga egyéni tanulás keretében, a hallgató döntései alapján teljesíthető. Ezzel erősíteni szándékoztuk a tanulói autonómiát: nemcsak a témaköröket, hanem (részben) az időbeosztását is maga választhatja meg a hallgató. A kurzus teljesítéséhez és a kreditek megszerzéséhez minimum hét modult kell teljes egészében elvégezni. Ugyanakkor a jelenléti oktatás 28 órájában az összes témakört feldolgozzuk, és a hallgatók a csoportos, interaktív feladatokat is elvégzik. Az oktatói munka online, név nélküli hallgatói véleményezéséből értékes visszajelzéseket kapunk. A „*Security, Resilience and Sustainability of the European Union*” című, szakmailag és nyelvileg lektorált tankönyv a tavaszi félévben jelent meg. A vállalt disszemináció keretében a 2022/23. tanév tavaszi félévében vetélkedőt hirdettünk az érdeklődő középiskolásoknak, akiknek a tanárhoz eljuttattuk az EUSecure LITE tanári kézikönyvet is, amely röviden tartalmazza a középiskolásoknak szánt tananyag irányelveit és célkitűzéseit, valamint módszertani javaslatainkat.

A hároméves munka az oktatók esetében sokrétű tapasztalatot eredményezett. Egyrészt erősítette egyetemünk nemzetközi kapcsolatait az Erasmus+ program keretein belül. Másrészt

korszerű, interdiszciplináris megközelítési módot dolgoztunk ki a mai biztonsági problémák megértésére. Ehhez a szemlélethez természetesen kapcsolódtak a modern módszertani törekvések, amelyeket megerősítettek a partnerintézményekben jelentkező, hasonló célkitűzések. Az oktatók szakmai kapcsolatainak és kutatói hálózatainak fejlesztése mellett a digitális kompetenciáinkat is gazdagította a közös munka és az informatikai szakértőkkel való folyamatos konzultáció. Emellett a hallgatók kapcsolatainak fejlesztése, a biztonság kérdéseinek megismerése, és az Európai Unióról, valamint más nemzetközi intézményekről szerzett ismereteik bővítése, megszerzett tudásuknak a valós élet kontextusába helyezése is kiemelt eredménynek tekinthető.

Az EUSecure tananyagfejlesztő projekt tapasztalatai felhasználhatók az oktatási tevékenységünk módszertani megújításában, amelyhez mindennek alapján nagyobb eséllyel pályázhatunk újabb Erasmus+ támogatásokra. Ezt bizonyítja, hogy már folyamatban van a hibrid hadviselésről szóló, hasonló koncepción alapuló tananyag fejlesztése nemzetközi részvétellel, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Hadtudományi Karának vezetésével.

Hivatkozások

- Anderson, L. W. – Krathwohl, D. R. (2001): *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Pearson: London
- Buzan, B. – Wæver, O. – de Wilde, J. (1998): *Security: a New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publications: Boulder. <https://doi.org/10.1515/9781685853808>
- Davis, M.– Barnett, R. (2015): *The Palgrave Handbook of Critical Thinking in Higher Education*. Palgrave Macmillan: Basingstoke. <https://doi.org/10.1057/9781137378057>
- Engeström, Y. (1999): Innovative learning in work teams: Analyzing cycles of knowledge creation in practice. In: Engeström, Y.– Miettinen, R.– Punamaki, R.-L. (szerk.): *Perspectives on Activity Theory*. Cambridge University Press: Cambridge. 377-404. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511812774.025>
- Hülvely L.– Kovács G.– Schweickhardt G.– Téglási J.– Varga János (2017): *Közzolgálati műveletirányítási rendszerek – a közös közzolgálati gyakorlat elméleti alapjai*. Dialóg Campus Kiadó: Budapest

Internetes források

- A Kreatív Tanulás Program célja. <https://www.uni-nke.hu/oktatas/kreativ-tanulas-program/celok>
- EUSecure honlap <https://www.eusecure.org/>
- EUSecure Intellectual Output 1. *Situation analysis, curriculum mapping, needs assessment, case studies and best practices*.132–193 https://www.eusecure.org/_files/ugd/c90373_4917d72015e84d65b9b64a7ccbbf99ae.pdf
- Hughes, J. (2014): *Critical Thinking in the English Classroom*. <https://www.elionline.com/eng/teachers-area/critical-thinking>
- UNESCO (n.d.): *Critical Thinking*. <http://www.ibe.unesco.org/en/glossary-curriculum-terminology/c/critical-thinking>